

บทบาททางการเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
Political Role of Police Officers in National Council for Peace and Order
(NCPO)

พ.ต.อ. ฤทธิชัย ช่างคำ¹

Pol.Col. Rittichai Changkham¹

รศ.ดร. สุรพล ราชภัณฑารักษ์²

Assoc Prof. Dr. Suraphol Rajbhandarak²

ศ.ดร. อเนก เหล่าธรรมทัศน์³, ศ.ดร. สมบูรณ์ สุขสำราญ⁴

Prof. Dr. Anek Laothamatas³, Prof. Dr. Somboon Suksamran⁴

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง^{1,2,3,4}

Faculty of Political Science. Ramkhamhaeng University^{1,2,3,4}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาททางปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาททางการเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และผลกระทบทางการเมืองหลังจากการยึดอำนาจของ คสช. ที่มีผลต่อองค์กรตำรวจ วิธีการวิจัยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิจัยเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่มีการตรวจสอบเครื่องมือที่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานระเบียบวิธีวิจัยผู้ให้ข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ 3 กลุ่ม จำนวน 17 นาย คือ กลุ่มตำรวจชั้นประทวน กลุ่มตำรวจชั้นสัญญาบัตร และ กลุ่มตำรวจผู้บริหารระดับสูง โดยคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของกลุ่มข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ทั้งก่อนและหลังจากที่ คสช.ยึดอำนาจแล้ว พบว่าไม่ค่อยมีบทบาททางการเมือง ส่วนกลุ่มข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรซึ่งเป็นระดับผู้บริหารระดับต้น ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาท ผลกระทบทางการเมืองหลังการปฏิรูปพบว่า มีบทบาททางการเมืองระดับปานกลาง การปฏิบัติหน้าที่จะมีความเข้มงวดมากยิ่งขึ้นโดยมีกฎหมาย ระเบียบ คำสั่งที่ออกโดย คสช.มาเป็นกฎระเบียบในการทำงาน มีการแสดงบทบาททางการเมืองค่อนข้างมากกว่า ก่อนยุคที่ คสช.จะยึดอำนาจ

คำสำคัญ: เจ้าหน้าที่ตำรวจ, บทบาททางการเมือง, คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช)

Abstract

This research purpose to study the role. Factors influencing role play. Politics role of police officers in the era of the National Council for Peace and Order (NCPO) And the political impact after the seizure of the NCPO's power to the police organization. That affects the police organization. Research methods used qualitative research techniques by documentary research. Interviews are in-depth interviews. The instruments that meet the standards, research methodology. There were 17 police officers from the police., Commissioned police and senior police Selected by specific.

The research found that the role of the police commissioner Before and after NBC has seized power. It is not a political role. The Police Commissioner. The level of the executive. Factors influencing role play. The political impact after the reform was found. Have a moderate political role. The duty will be more stringent by the law, regulations, orders issued by NPC is a working regulation. There is more political representation than before the NPC. will seize power. (Coup)

Keywords: police officers, political role, National Council for Peace and Order (NCPO)

Received: 2018-12-20

Revised: 2019-02-29

Accepted: 2019-04-11

บทนำ

ลักษณะของระบบการเมืองไทย Riggs, F. W. (1967) ได้อธิบายไว้ว่า การพัฒนาอย่างไม่สมดุลระหว่างระบบราชการกับการพัฒนาสถาบันทางการเมือง กล่าวคือ ระบบราชการซึ่งเริ่มมีการพัฒนาอย่างทันสมัยในการปฏิรูปของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้มีการพัฒนามาตลอด ขณะเดียวกันการพัฒนาสถาบันทางการเมือง ซึ่งเริ่มตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองมาตั้งแต่ พ.ศ.2475 ได้ล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอดและไม่มีโอกาสได้จัดตั้งสถาบันได้อย่างเข้มแข็ง มีการรัฐประหารยึดอำนาจ การล้มรัฐธรรมนูญ ฯลฯ ทำให้เกิดการเสียดุลระหว่างโครงสร้างของสถาบันบริหารและของสถาบันการเมือง อำนาจการวางนโยบาย และการปฏิบัติ นโยบายจึงต้องอยู่ในมือของข้าราชการประจำ โดยฝ่ายทหารและข้าราชการประจำบางส่วนคุมอำนาจทางการเมืองและข้าราชการประจำอื่นคุมอำนาจบริหาร ลักษณะของการเมืองไทยจึงกลายเป็นรัฐที่ปกครองโดยระบบราชการ ซึ่งหมายความว่า แทนที่จะมีสถาบันทางการเมืองซึ่งแยกต่างหากจากสถาบันบริหารหรือระบบข้าราชการ เพื่อวางนโยบาย เพื่อให้ระบบข้าราชการนำไปปฏิบัติ ระบบข้าราชการไทยกลับทำหน้าที่เป็นทั้งผู้วางนโยบาย ปฏิบัติตามนโยบาย เป็นการรวมอำนาจการเมืองและบริหารไว้ในสถาบันเดียวกัน (วิศิษฎ์ มะอักษร, 2550) ทำให้ทราบได้ว่าการที่จะทำให้มีการพัฒนาทางการเมืองเกิดขึ้นได้นั้น ระบบราชการ มีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องมีส่วนเกื้อหนุน ผลักดันให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองขึ้นอย่างจริงจัง เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของระบบราชการที่มีต่อการพัฒนาทางการเมืองได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ความสำคัญของระบบราชการต่อการพัฒนาทางการเมือง ประกอบด้วย 4 เหตุผล ดังนี้ (สมพงษ์ แจ้งเร็ว, 2545; ทวีศักดิ์ ตู้อัจฉินดา, 2554; เจษฎา พันธุ์แก้ว, 2556)

ตำรวจเป็นข้าราชการประเภทหนึ่งในรัฐประชาธิปไตย ตำรวจเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐที่สามารถใช้กำลังบังคับต่อพลเมือง และถือเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการไปสู่ประชาธิปไตย รัฐไม่อาจเป็นประชาธิปไตยที่เข้มแข็งได้หากไม่สามารถคุ้มครองสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่อาจเป็นประชาธิปไตยที่เข้มแข็งได้หากตำรวจไม่แสดงบทบาทสำคัญในการธำรงรักษาหลักนิติธรรม และไม่อาจเป็นประชาธิปไตยที่เข้มแข็งได้หากตำรวจในฐานะเป็นเครื่องมือของรัฐไม่มีความชอบธรรมในการใช้อำนาจ และไม่มีความรับผิดชอบต่อประชาชน (พล.ต.ท.สัณฐาน ชยนนท์, 2558)

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือกรมตำรวจ ในอดีตเป็นหน่วยงานต้นทางของกระบวนการยุติธรรม อันประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของตำรวจก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย โดยในช่วงระยะเวลาระหว่าง พ.ศ.2403-2475 อันเป็นสมัยที่ได้มีการปฏิรูปการปกครองประเทศไทย ขนานใหญ่ในทุก ๆ ด้าน ตามแบบอย่างอารยประเทศตะวันตก ซึ่งได้ริเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ. 2458 ได้มีการรวมกิจการตำรวจทั้งนครบาลและภูธรเข้าอยู่ในหน่วยงานเดียวกัน ภายใต้การบังคับบัญชาของอธิบดีกรมตำรวจ ต่อมาในปี พ.ศ. 2475 ได้มีการเปลี่ยนชื่อกรมตำรวจภูธรฯ เป็น "กรมตำรวจ" จนในปี พ.ศ. 2547 มีการออก พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติ กำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางในการบริหารงานของ สตช. จากนั้นปี 2548 สตช. ถูกดึงเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งทางการเมือง กระทั่งต่อการบังคับใช้กฎหมายและการอำนวยความสะดวก นำไปสู่แนวคิดในการปฏิรูปตำรวจ จึงอาจกล่าวได้ว่า สภาพของตำรวจไทยได้ตกอยู่ในสภาพทางการเมืองมากกว่าที่จะเป็นตำรวจของประชาชน แม้สภาพการณ์ดังกล่าวจะเป็นเพียงตำรวจส่วน

น้อย แต่ก็เป็นการตรวจที่กุมอำนาจทางการบริหาร (สมณั พรหมรส, 2552)

ข้อเสนอให้มี การปฏิรูปตำรวจในสังคมไทยมีมานานแล้วแต่ไม่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดผลได้ โดยในสถานการณ์ปัจจุบัน คสช. มีแนวคิดปฏิรูปตำรวจตั้งแต่ช่วงแรกที่เข้าสู่อำนาจ เห็นได้จากการตั้งสภาพปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) ก็มีข้อเสนอปฏิรูปตำรวจเป็นวาระใหญ่ ซึ่งการปฏิรูปตำรวจในปัจจุบันของสังคมไทย มีผลมาจากการล้มรัฐบาลจากการเลือกตั้งภายใต้ข้อเสนอ 'ปฏิรูปก่อนเลือกตั้ง' ซึ่งมี พล.อ. บุญสร้าง เนียมประดิษฐ์ อดีต ผบ.สส. เป็นประธาน ทำหน้าที่เขียนกฎหมายกำหนดทิศทางการปฏิรูปตำรวจไทย เนื่องจากสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาต่อองค์กรตำรวจมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และ ซับซ้อน เช่น การแทรกแซงจากฝ่ายการเมืองในการบริหาร และปฏิบัติงานของตำรวจ การขาดแคลนทรัพยากรทางด้านการบริหาร ประสิทธิภาพของระบบการบริหารจัดการ รวมทั้งโครงสร้างอำนาจหน้าที่ขององค์กรตำรวจที่ไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ต้องยอมรับว่าองค์กรตำรวจขาดความเชื่อมั่นจากประชาชนที่มีต่อตำรวจ จนสังคมมีความต้องการให้มีการปฏิรูปเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาเกี่ยวกับบทบาททางการเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจ: กรณีศึกษา การเมืองการปกครองในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เพื่อให้ทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในสังคม เพื่อให้ทราบถึงการปฏิบัติที่เป็นจริงของเจ้าหน้าที่ตำรวจเหล่านั้น ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการที่สำคัญและจะต้องสัมผัสกับประชาชนตลอดเวลา โดยเฉพาะในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ที่เป็นรัฐบาลที่มาจาก การรัฐประหารและเป็นช่วงเวลาแห่งความไม่สงบทางการเมือง จึงอาจกล่าวได้ว่าระบบราชการ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นจะต้องมีการปฏิบัติที่ประสานสอดคล้องหรือมีส่วนในการส่งเสริมพัฒนาต่อระบบการเมืองการปกครองในระบอบ

ประชาธิปไตยหรือไม่อย่างไร โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นมีผลโดยตรงต่อตำรวจทั่วประเทศ องค์ความรู้ที่ได้จะทำให้ทราบการปรับตัว ผลที่เกิดขึ้นที่จะเป็นข้อมูลสำคัญในการปฏิรูปวงการตำรวจ และการสนองตอบความต้องการทางการเมืองของรัฐบาลในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อต้องการทราบถึงบทบาททางการเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ต่อปัญหาความไม่สงบทางการเมือง ว่าได้มีการแสดงบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบแบบแผน
2. เพื่อต้องการทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในขณะปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)
3. เพื่อต้องการทราบผลกระทบทางการเมืองหลังจากมีการปฏิรูป ที่มีผลต่อองค์กรตำรวจหรือไม่อย่างไร

แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

คำว่า บทบาท (role) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการกระทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู ซึ่งสอดคล้องกับ กรรณิการ์ ปาลี (2554) ที่ให้ทัศนะว่า บทบาทคือพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมเพื่อทำให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้น นอกจากนี้ ศุภณัฐ สิริธนวิเนติ (2552) มีความเห็นว่า โดยทั่วไปบทบาทอาจพิจารณาได้ 2 ความหมายคือ

1. พิจารณาในด้านโครงสร้างทางสังคม บทบาท หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียก

ต่าง ๆ ซึ่งแสดงลักษณะโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น

2. พิจารณาในด้านการกระทำต่อกันหรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคม บทบาทจึงหมายถึงผลลัพธ์เนื่องที่มีแบบแผนของการกระทำเกิดการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานภาพการปฏิสัมพันธ์นั้น

ราล์ฟ ลินตัน (Linton, 1978) ซึ่งกล่าวไว้ว่า ตำแหน่งหรือสถานภาพเป็นผู้กำหนดบทบาท ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาท หรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น บุคลิกของผู้สวมบทบาท ลักษณะของสังคม ตลอดจนระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และวัฒนธรรมขององค์กรนั้นด้วย

การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ประวัติความเป็นมาของตำรวจ กิจการตำรวจไทยได้รับการวางรากฐานพัฒนาขอช่วยอำนาจหน้าที่และทวีความสำคัญมาโดยลำดับนับตั้งแต่โบราณกาลมาจนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งออกเป็น 3 ยุคใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ตำรวจไทยยุคต้น (ก่อน พ.ศ. 2403)

เป็นกิจการตำรวจที่มีมาก่อน พ.ศ. 2403 ที่แน่ชัดพอจะหาได้ในสมัยกรุงศรีอยุธยา คือในแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตราระเบียบการปกครองบ้านเมืองเป็น 4 เหล่า เรียกว่า จตุสดมภ์ ได้แก่ เวียง วัง คลัง นา ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้มีตำรวจขึ้นด้วย และให้ขึ้นอยู่กับเวียง มีเจ้าพระยาจักรีศรีอครักษ์ให้สมุหนายก อัครมหาเสนาบดีเป็นผู้บังคับบัญชา

กิจการตำรวจครั้งนั้นแบ่งออกเป็นตำรวจพระนครบาล ตำรวจภูธร ส่วนตำรวจหลวงให้ขึ้นอยู่กับวัง มีเจ้าพระยาธรรมาธิปัตย์ศรีรัตนมณฑลเป็นเจ้าผู้บังคับบัญชาและทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตราศักดินาของตำรวจไว้เป็นบรรทัดฐานในบทพระอัยการระบุดำแหน่งนายพลเรือน เช่นเดียวกับข้าราชการฝ่ายอื่น ได้แก่ ตำรวจภูธร หลวงวาสุเทพ เจ้ากรมมหาดไทย ตำรวจภูธร ศักดินา 1,000 ชุนแดลงสะท้านปลัดซ้าย ศักดินา 600 นอกจากนี้มีเอกสารหลายชิ้นที่แสดงว่าบุคคลที่จะ

เป็นตำรวจได้นั้นต้องคัดเลือกจากผู้มีชาติกำเนิดสืบเชื้อสายมาจากตระกูลที่ได้ทำคุณความดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และต้องเป็นบุคคลที่ทรงวางพระราชหฤทัยการบังคับบัญชาตำรวจที่ต้องขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะแต่พระองค์เดียว กิจการตำรวจในยุคนี้จะจัดตั้งเพื่อให้ทำหน้าที่ในวงจำกัด และมีได้ขยายไปยังส่วนการปกครองทั่วประเทศ แต่เมื่อพิจารณาถึงการจัดรูปการปกครองในสมัยนั้นแล้วก็ต้องนับว่าเป็นการเหมาะสม

2. ตำรวจไทย ยุคปฏิรูปการปกครอง

เป็นกิจการตำรวจระหว่าง พ.ศ. 2403 ถึง พ.ศ. 2475 ซึ่งจะขอเรียกว่า สมัยปฏิรูป เพราะเป็นสมัยที่ได้มีการปฏิรูปการปกครองประเทศไทยอย่างขนาดใหญ่ทุก ๆ ด้านตามแบบอย่างอารยประเทศตะวันตก ซึ่งได้เริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2405 ได้ว่าจ้างชาวต่างชาติมาเป็นผู้พิจารณาวางโครงการจัดตั้งกองตำรวจสำหรับรักษาความสงบเรียบร้อยภายในเขตนครหลวงตามแบบอย่างยุโรปขึ้นเป็นครั้งแรก แต่เนื่องจากเหตุทางการเมืองระหว่างประเทศในสมัยนั้นซึ่งเป็นยุคที่อังกฤษ ฝรั่งเศส โปรตุเกส ฮอลันดา กำลังแข่งขันกันหาเมืองขึ้นในทวีปเอเชีย การจัดระเบียบการปกครองประเทศขณะนั้นจึงมุ่งไปในด้านป้องกันประเทศเป็นหลักใหญ่ นโยบายการตำรวจต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับนโยบายการเมืองระหว่างประเทศและทหารด้วยเป็นธรรมดา ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 การปรับปรุงการตำรวจนอกจากได้ขยายงานตำรวจนครบาลแล้วยังได้จัดตั้งตำรวจภูธรขึ้นในรูป ทหารโปลิส และในปี พ.ศ. 2420 ก็ได้มีการเปลี่ยนกองทหารโปลิสเป็นกรมกองตระเวนหัวเมือง จนถึง พ.ศ. 2440 ได้ตั้ง กรมตำรวจภูธร ขึ้นแทนกรมกองตระเวนหัวเมือง กำลังพล แรก ๆ ใช้ตำรวจต่อมาเมื่อทหารได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร ทางตำรวจภูธรก็ได้ขออนุมัติใช้กฎหมายฉบับนี้เมื่อ พ.ศ. 2448 เกณฑ์คนเข้าเป็นตำรวจด้วยเช่นเดียวกัน เมื่อได้จัดตั้งกรมตำรวจภูธรขึ้นแล้วก็ได้พยายาม

ขยายการตำรวจไปยังหน่วยการปกครองส่วนภูมิภาคตามลำดับ เพื่อให้มีกำลังตำรวจสำหรับป้องกันปราบปรามโจรผู้ร้ายอำนวยความสะดวกเป็นสุขให้แก่ประชาชน กิจกรรมตำรวจในยุคนี้ขึ้นอยู่กับกระทรวง 2 กระทรวง คือ กรมพลตระเวน หรือ (ตำรวจนครบาล) ขึ้นอยู่กับกระทรวงพระนครบาล กรมตำรวจขึ้นอยู่กับกระทรวงมหาดไทย และได้รวมเป็นกรมเดียวกันภายใต้การบังคับบัญชาของอธิบดีคนเดียวกันเมื่อ 13 ตุลาคม 2458 เรียกว่า กรมตำรวจและกรมพลตระเวน และกรมตำรวจจึงถือว่าวันที่ 13 ตุลาคมของทุกปีเป็นวันตำรวจ

3. ตำรวจไทยยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง

การตำรวจยุคนี้เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน จะเรียกว่า ตำรวจยุคปัจจุบัน หรือตำรวจสมัยประชาธิปไตย ก็ได้ หลังจากที่ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้วโดยประกาศเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ พ.ศ. 2475 กิจกรรมตำรวจได้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นหน่วยบริหารงานส่วนกลาง และสำนักบริหารของอธิบดี กรมตำรวจมีกองขึ้นตรง 6 กอง คือ กองกลาง กองบัญชา กองโรงเรียน กองคดี กองตรวจคนเข้าเมือง และกองทะเบียนกลาง ส่วนที่ 2 คือ ตำรวจนครบาล ส่วนที่ 3 คือ ตำรวจภูธร ส่วนที่ 4 คือ ตำรวจสันติบาลเป็นที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังที่ได้ยกเลิก ตำรวจภูบาล ตำรวจกลาง และตำรวจกองพิเศษ หลังจากที่ได้ปรับปรุงกิจการตำรวจเพื่อวางรากฐานตำรวจในระบอบประชาธิปไตยเมื่อ พ.ศ. 2475 แล้วกรมตำรวจได้ปรับปรุงการบริหารให้ดีขึ้นเหมาะสมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ปริมาณและคุณภาพของงานเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

นักสังคมศาสตร์จำนวนมาก เช่น Emile Durkheim, Robert Merton และ Albert Cohen ได้กล่าวถึง บทบาทโดยรวมของตำรวจว่าตำรวจนั้นเป็นต้นธารของกระบวนการยุติธรรมในสังคม

หน้าที่ของตำรวจนั้นคือมีความสำคัญและมีผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมาก ถ้าหากตำรวจแสดงบทบาทที่ได้รับมอบหมายดี สังคมก็จะมีความสุข แต่ถ้าตำรวจแสดงบทบาทไม่ดีสังคมก็จะทุกข์

จอห์น เอ็ดการ์ ฮูเวอร์ (J. Edgar Hoover) ผู้อำนวยการสอบสวนกลางของสหรัฐอเมริกา (The Federal Bureau of Investigation -F.B.I.) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่สำคัญของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ไว้ดังนี้ (สมณ พนมมรส, 2552)

1. ค้ำครองชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน (protection of life and property)
2. รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม (preservation of peace)
3. ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม (prevention of crime)
4. สืบสวนสอบสวนและจับกุมผู้กระทำผิดหรือละเมิดกฎหมายของบ้านเมือง (detection and arrest of violators of law)
5. ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและข้อบังคับอย่างเคร่งครัด (enforcement of laws and ordinance)
6. ค้ำครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล (safeguarding the rights of individuals)

สมพงษ์ แจ่มเร็ว (2545) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของตำรวจสันติบาลในประวัติศาสตร์การเมืองไทย พ.ศ. 2475-2500 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทในทางการเมืองขององค์การตำรวจลับหรือตำรวจสันติบาลในช่วง พ.ศ. 2475-2500 ซึ่งบทบาทของหน้าที่ของตำรวจสันติบาลในระหว่าง พ.ศ.2475-2490 ซึ่งเป็นยุคที่กรมตำรวจอยู่ภายใต้การนำของ พลตำรวจเอก อุดล อุดลเดชจรัส ตำรวจสันติบาลมีบทบาทหลักในช่วงนี้เน้นที่การสืบสวนความเคลื่อนไหวของฝ่ายตรงข้ามหรือฝ่ายที่รัฐบาลถือว่าเป็นศัตรูสำคัญ ส่วนการจัดการปรปักษ์นั้นจะเป็นหน้าที่ของฝ่ายอื่น จนสงครามโลกครั้งที่ 2 บทบาทของตำรวจสันติบาลในช่วงนี้จึงเน้นที่การร่วมมือ

กับฝ่ายเสรีไทย บทบาทสำคัญ ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็คือ การรายงานข่าวความเคลื่อนไหวของกลุ่มนายทหารนอกราชการ ซึ่งวางแผนการจะโค่นล้มรัฐบาล กองตำรวจสันติบาล ได้รายงานข่าวนี้กับอธิบดีกรมตำรวจและนายกรัฐมนตรีเป็นลำดับโดยตลอด แต่ทางรัฐบาลก็ได้ดำเนินการป้องกันการรัฐประหารแต่ประการใด จนกระทั่งเกิดการรัฐประหารในเดือนพฤศจิกายน 2490 ตั้งแต่ 2490 เป็นต้นมาจนถึง 2500 ในช่วงต้นภายหลังการรัฐประหารนี้ กองตำรวจสันติบาลยังคงปฏิบัติหน้าที่ไม่ต่างไปจากยุคก่อนหน้านั้นนัก แม้จะมีการเปลี่ยนกำลังพลบ้างต่อมาในปี 2494 ภายหลังจากที่ พลตำรวจเอก ผาศรียานนท์ ได้ขึ้นเป็นอธิบดีกรมตำรวจ งานสืบสวนทางการเมืองจึงได้มีการขยายตัวขึ้น โดยได้ตั้งกรมประมวลราชการแผ่นดินขึ้น และถือว่าตำรวจสันติบาลเป็นส่วนหนึ่งของกรมประมวลราชการแผ่นดินโดยรูปธรรมที่ปรากฏภาระหน้าที่ของตำรวจสันติบาลในช่วงนี้ มุ่งเน้นที่การปราบปรามมากกว่าสืบสวนจากการศึกษา พบว่า การที่รัฐบาลสามารถรักษาความมั่นคงและอำนาจอยู่ได้นั้น ส่วนหนึ่งก็คือ บทบาทของตำรวจสันติบาลและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างกำลังพลของตำรวจสันติบาลนั้น ก็เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง และเมื่อตำรวจสันติบาลเปลี่ยนแปลงก็มีผลกระทบต่อการเมืองเช่นเดียวกัน

ระเบียบวิธีวิจัย

โดยได้ออกแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) ได้เลือกเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งพัฒนามาจากทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากทั้งภายในและต่างประเทศมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ จะทำการศึกษากลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจที่สังกัดอยู่ตามสถานีตำรวจทั่วประเทศไทย ซึ่งโดยปกติแล้วจะแบ่งตามโครงสร้างของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประกอบด้วย ส่วนบังคับบัญชา ส่วนปฏิบัติการเฉพาะทาง ส่วนป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ส่วนสนับสนุนการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ส่วนการศึกษา และส่วนบริการ

2. ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาครั้งนี้ จะทำการศึกษากับกลุ่มเจ้าหน้าที่ตำรวจที่สังกัดอยู่ตามสถานีตำรวจทั่วประเทศไทย และสัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชาระดับสูงที่ปฏิบัติงานมาก่อนช่วงเกิดการรัฐประหาร และปฏิบัติงานอยู่ในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เข้ามาบริหารราชการแผ่นดิน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 17 คน กลุ่มตำรวจชั้นประทวน จำนวน 4 นาย กลุ่มตำรวจชั้นสัญญาบัตรจำนวน 6 นาย และ กลุ่มตำรวจผู้บริหารระดับสูงจำนวน 7 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษาครั้งนี้ จะทำการศึกษาเฉพาะสถานีตำรวจทั่วประเทศ

ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญในการตรวจสอบความตรง และความเที่ยงของการศึกษาทางด้านคุณภาพ โดยใช้กรอบทฤษฎี และการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ อีกทั้งยังได้ใช้การตรวจสอบข้อมูลอย่างสามเส้า (Triangulation) ซึ่งประกอบด้วย การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าด้านระเบียบวิธี (Methodological Triangulation) อีกทั้ง ให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ตรวจสอบข้อสรุปพร้อมวิจารณ์ เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของงานวิจัยก่อนได้ข้อสรุป เครื่องมือคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นคำถามปลายเปิดการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เริ่มจากการทบทวนวรรณกรรม พร้อมทั้งได้มีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล

เชิงลึก สร้างแบบสอบถามที่เหมาะสมเพื่อประกอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวนทั้งหมด 17 คน โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน (ยศ ส.ต.ต. - ด.ต.) จำนวน 4 ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร (ยศ ร.ต.ต - พ.ต.ท.) จำนวน 6 ข้าราชการตำรวจผู้บังคับบัญชาาระดับสูง (ยศ พ.ต.อ. - พล.ต.อ.) จำนวน 7 คน โดยอายุตัวอยู่ระหว่าง 37- 62 ปี และมีอายุงานอยู่ระหว่าง 10-40 ปี สามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

1. บทบาททางการเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ต่อปัญหาความไม่สงบทางการเมือง

พบว่าบทบาทที่พบคือการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งจะต้องมีหน้าที่รักษากฎหมายและพบปะกับประชาชนโดยทั่วไปในสังคมอยู่ตลอดเวลา

1.1. กลุ่มข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน (ส.ต.ต.-ด.ต.) มีบทบาทในการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของเจ้าหน้าที่ตำรวจ พบว่า กลุ่มตำรวจชั้นประทวน ส่วนใหญ่การมีบทบาทต่อการพัฒนาระบบทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยได้รับมอบหมายให้ดูแลความปลอดภัย ของหน่วยเลือกตั้ง เพื่อการเลือกตั้งแต่ละหน่วยมีความสงบเรียบร้อย ประชาชนสามารถมาใช้สิทธิในการเลือกตั้ง

1.2.กลุ่มข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร (ร.ต.ต.- พ.ต.ท.) ส่วนใหญ่จะได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าหัวหน้าชุดเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำหน่วยเลือกตั้ง เพื่อให้การเลือกตั้งดำเนินไปได้อย่างสงบเรียบร้อย และอีกส่วนที่ทางกลุ่มตำรวจชั้นสัญญาบัตรมีส่วนร่วมในการพัฒนา

ระบบการเมืองโดยเป็นการดูแลความเรียบร้อยเมื่อมีการชุมนุมทางการเมืองของประชาชน

1.3.กลุ่มข้าราชการตำรวจผู้บังคับบัญชาาระดับสูง (ยศ พ.ต.อ. - พล.ต.อ.) กลุ่มนี้ ส่วนใหญ่มองว่าตนไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และมีข้าราชการตำรวจผู้บังคับบัญชาาระดับสูงบางท่านได้รับมอบหมายให้เฝ้าระวังการเคลื่อนไหวของกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง

บทบาททางการเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ต่อปัญหาความไม่สงบทางการเมือง ว่าได้มีการแสดงบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบแบบแผนที่ได้มีการกำหนดไว้ กลุ่มข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน พบว่า ส่วนใหญ่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตนที่ชอบด้วยกฎหมาย และของ คสช. เป็นหลัก โดยจะต้องร่วมงานกับหลายฝ่ายมากยิ่งขึ้น ตามคำสั่งหรือหน่วยงานที่ คสช. ตั้งขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันรักษาความสงบภายในพื้นที่เพิ่มเติมจากปกติกลุ่มข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรพบว่าการแสดงบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบแบบแผนที่ได้มีการกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะเมื่อมีคำสั่งของ คสช. และตำรวจต้องวางตัวเป็นกลางทางการเมืองอย่างเคร่งครัด กลุ่มข้าราชการตำรวจผู้บังคับบัญชาาระดับสูงพบว่ากลุ่มนี้มีการแสดงบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบแบบแผนที่ได้มีการกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะเมื่อมี ประกาศ และ คำสั่งของ คสช.ออกมา มีการสั่งการให้เข้าระงับเหตุเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่อาจก่อให้เกิดความวุ่นวายของมวลชนต่าง ๆ และอีกบทบาทหนึ่ง คือ ตำรวจมีบทบาททางการเมืองคือสอดส่องดูแล และคอยรายงานความเคลื่อนไหวให้ทาง คสช.

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในขณะปฏิบัติหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้งสามกลุ่ม ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ คำสั่งต่าง ๆ ที่ คสช.ออกมาบังคับใช้หลังจากที่ คสช. มีการยึดอำนาจ การใช้ มาตรา 44 ในการเข้าตรวจค้นจับกุมความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง โดยมีทหารร่วมปฏิบัติงาน ซึ่งแตกต่างจากก่อน คสช.ยึดอำนาจ การเข้าตรวจค้นจับกุม ขออนุญาตออกหมายค้น หมายจับ แต่เมื่อ คสช.ยึดอำนาจแล้ว ใช้ มาตรา 44 เป็นหมายค้น หมายจับ และมีทหาร ร่วมปฏิบัติหน้าที่ ทำให้มีความรวดเร็ว เด็ดขาดมากขึ้น และ วินัยตำรวจ โดยปัจจัยที่สำคัญที่สุดในช่วงดังกล่าว คือ กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ คำสั่งต่าง ๆ ที่ คสช.ออกมาบังคับใช้ หลังจากที่มีการยึดอำนาจ

บทบาทข้าราชการตำรวจทั้ง 3 กลุ่ม มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ในระดับต่าง ๆ คือ

กลุ่มข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน ซึ่งถือว่าเป็นระดับปฏิบัติงาน ทั้งก่อน คสช.ยึดอำนาจและหลังจากที่ คสช.ยึดอำนาจแล้ว พบว่า ตำรวจชั้นประทวนไม่ค่อยมีบทบาททางการเมือง โดยช่วงก่อนที่ คสช.จะยึดอำนาจ เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และรอรับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา และยังพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทและหน้าที่ ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ คำสั่งต่าง ๆ ที่ คสช.ออกมาบังคับใช้ หลังจากที่ คสช.หลังจากการยึดอำนาจ การใช้ มาตรา 44 ในการเข้าตรวจค้นจับกุมความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง โดยมีทหารร่วมปฏิบัติงาน ซึ่งแตกต่างจากก่อน คสช.ยึดอำนาจ

กลุ่มข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร (ร.ต.ต.- พ.ต.ท.) ซึ่งเป็นระดับผู้บริหารระดับต้น พบว่า มีบทบาททางการเมืองระดับปานกลาง โดยบทบาททางการเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นสัญญาบัตรในยุค คสช.ทั้งก่อน และหลังมีความแตกต่างกันคือ ก่อนที่ คสช.ยึดอำนาจ ไม่ค่อยมีบทบาททางการเมือง เพราะเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาของตำรวจ

และเมื่อมีการยึดอำนาจของ คสช.แล้ว การปฏิบัติหน้าที่ที่จะมีความเข้มงวดมากยิ่งขึ้นโดยมีกฎหมาย ระเบียบ คำสั่งที่ออกโดย คสช.มาเป็นกฎระเบียบในการทำงาน

กลุ่มข้าราชการตำรวจผู้บังคับบัญชา ระดับสูง (ยศ พ.ต.อ. - พล.ต.อ.) ในกลุ่มนี้พบว่า มีบทบาททางการเมืองมากขึ้นในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) พบว่า กลุ่มข้าราชการตำรวจผู้บังคับบัญชาระดับสูง มีการแสดงบทบาททางการเมืองค่อนข้างมากกว่า ก่อนยุคที่ คสช.จะยึดอำนาจการปกครอง โดยมีการแสดงบทบาทเป็น ผู้บริหารระดับสูง และปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบแบบแผนที่ได้มีการกำหนดไว้อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะเมื่อมี ประกาศ และ คำสั่งของ คสช. ออกมา และยังมีการมอบหมายให้ทหารของ กลุ่มบุคคลที่มีการสะสมกำลังพล และอาวุธต่าง ๆ มีการสั่งการให้ร่วมมือกับทางเจ้าหน้าที่ทหาร ตำรวจ และส่วนราชการอื่น ๆ ในการปฏิบัติการ และคอยรายงานความเคลื่อนไหวของกลุ่มบุคคลที่เคลื่อนไหวทางการเมืองให้ทาง คสช. ให้รับทราบ

3. ผลกระทบทางการเมืองหลังจากมีการยึดอำนาจของ คสช. ที่มีผลต่อองค์กรตำรวจ

จากการศึกษาพบว่า ผลกระทบทางการเมืองหลังจาก คสช.เข้ามาบริหารประเทศ มีผลกระทบต่อองค์กรตำรวจอย่างมาก โดย คสช.ได้ออกประกาศ คำสั่ง คสช.มาหลายฉบับ ซึ่งมีบางฉบับที่กระทบต่อองค์กรตำรวจ ดังนี้ คือ

3.1 ผลกระทบในระยะสั้น (1) ด้านการบริหารงานบุคคล เช่น ประกาศ คสช.ฉบับที่ 88/2557 เรื่อง แก้ไขฯ พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 และ ประกาศ คสช.ที่ 89/2557 เรื่อง หลักเกณฑ์การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจ การปรับโครงสร้างตำรวจ มีการแก้ไขเพิ่มเติม พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติ 2547 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารบุคคลของตำรวจ และสิ่งที่มีผลกระทบกับสายงานสอบสวนมากที่สุดคือ คำสั่ง คสช.ที่ให้มีการทุบตำแหน่งสอบสวน ส่งผลกระทบในการ

บริหารงานบุคคลของฝ่ายสอบสวนเป็นอย่างมาก ทำให้ขาดแคลนพนักงานสอบสวนตามสถานี ตำรวจต่าง ๆ (2) ด้านการปฏิบัติหน้าที่ การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ มีภาระงานมากขึ้น และต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด นอกจากนั้น ยังมีกฎหมาย ระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ และคำสั่งของ คสช. ประกาศออกมาบังคับใช้ เช่น ประกาศ เรื่อง ห้ามชุมนุมทางการเมือง , ประกาศ เรื่อง ความผิดที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของ ศาลทหาร , ประกาศ เรื่อง การปฏิบัติต่อผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อเข้าสู่การบำบัดฟื้นฟู และการดูแลผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟู, ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจต้องเพิ่มความเข้มในการทำหน้าที่มากกว่าปกติ และบางเรื่อง เมื่อปฏิบัติหน้าที่ผลเป็นอย่างไร จะต้องรายงานให้ คสช. ทราบด้วย (3) ด้านงบประมาณ หลังจากที่ คสช. ยึดอำนาจเข้าบริหารประเทศ มีการจัดสรรงบประมาณให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ น้อยลง โดยมีข้อมูลจากสำนักงานงบประมาณ พบว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล คสช. ในจำนวนจำกัด ซึ่งไม่สัมพันธ์กับปริมาณงานที่ได้รับผิดชอบทำให้เกิดปัญหาข้อขัดข้องในด้านกำลังพล อาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องมือสื่อสาร เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน รวมทั้งปัญหาในเรื่องการบริหารงบประมาณ สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการทำงานที่ไม่สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ รวมถึงผลกระทบต่อขวัญกำลังใจของข้าราชการตำรวจทุกระดับชั้นด้วย

3.2. ผลกระทบในระยะยาว หลังจากที่ยึดอำนาจการปกครอง มีเป้าหมายในการปฏิรูปโครงสร้างของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยตั้งแต่ตรากฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2560 ออกมาบังคับใช้ ได้มีการตั้งคณะดำเนินการปฏิรูปตำรวจมาแล้ว 2 ครั้ง โดยคณะแรกที่ดำเนิน มี พลเอกบุญสร้าง เนียมประดิษฐ์ เป็นประธานคณะดำเนินการ และคณะของ นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

(กรธ.) เป็นประธานคณะปฏิรูปตำรวจได้เริ่มทำการปฏิรูปตำรวจโดยสิ่งแรกที่ทำคือได้ยกร่างพระราชบัญญัติตำรวจ ฉบับ ปี พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารงานของตำรวจขึ้นมาใหม่ โดยมีโจทย์ที่ต้องแก้ไขคือ แก้ปัญหาความทุกข์ของประชาชน ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่สมบูรณ์ แก้ปัญหาทุกข์ของตำรวจที่มีความรู้ ความสามารถ ปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์สุจริต แต่ไม่สามารถมีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตราชการได้ อย่างที่ทราบกันดีว่าการแต่งตั้งโยกย้าย ยังมีการใช้ระบบอุปถัมภ์ เล่นพรรคเล่นพวก ข้ามอาวุโส คณะปฏิรูปได้เริ่มวางกรอบโครงสร้างของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.) เช่น กรอบอำนาจการสอบสวน กรอบความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ รายได้ และกรอบด้านอื่น ๆ เมื่อพระราชบัญญัติตำรวจ ฉบับใหม่เสร็จสมบูรณ์ และมีผลการบังคับใช้เมื่อใด จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.) มีผลกระทบต่อองค์กรตำรวจทั้งในด้าน การบริหารงานบุคคล การปฏิบัติหน้าที่ และ ด้านงบประมาณ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยสามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้ดังนี้

(1) บทบาททางการเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจในยุคคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ต่อปัญหาความไม่สงบทางการเมืองพบว่าบทบาทที่พบคือการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งจะต้องมีหน้าที่รักษากฎหมายและพบปะกับประชาชนโดยทั่วไปในสังคมอยู่ตลอดเวลา กลุ่มข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน ส่วนใหญ่มีบทบาท โดยได้รับมอบหมายกลุ่มข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ส่วนใหญ่จะได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าหัวหน้าชุดเจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการเมืองโดยเป็นการดูแลความ

เรียบร้อย กลุ่มข้าราชการตำรวจผู้บังคับบัญชา
ระดับสูง กลุ่มนี้ ส่วนใหญ่มองว่าตนไม่มีส่วนร่วมใน
การพัฒนากระบวนการเมืองการปกครองในระบอบ
ประชาธิปไตย

บทบาททางการเมือง พบว่า กลุ่ม
ข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน พบว่า ส่วน
ใหญ่ จะต้องปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของ
ผู้บังคับบัญชาเหนือตนที่ชอบด้วยกฎหมาย และ
ของ คสช. เป็นหลัก โดยจะต้องร่วมงานกับหลาย
ฝ่ายมากยิ่งขึ้น ตามคำสั่งหรือหน่วยงานที่ คสช.
ตั้งขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันรักษาความสงบภายใน
พื้นที่เพิ่มเติมจากปกติ

กลุ่มข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร
พบว่ามี การแสดงบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ตาม
ระเบียบแบบแผนที่ได้มีการกำหนดไว้อย่าง
เคร่งครัด โดยเฉพาะเมื่อมีคำสั่งของ คสช. และ
ตำรวจต้องวางตัวเป็นกลางทางการเมืองอย่าง
เคร่งครัด

กลุ่มข้าราชการตำรวจผู้บังคับบัญชา
ระดับสูง พบว่ากลุ่มนี้มีการแสดงบทบาทและ
ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบแบบแผนที่ได้มีการ
กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะเมื่อมี ประกาศ
และ คำสั่งของ คสช. ออกมา มีการสั่งการให้เข้า
ระงับเหตุเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะเหตุการณ์ต่าง ๆ
ที่อาจก่อให้เกิดความวุ่นวายของมวลชนต่าง ๆ
และอีกบทบาทหนึ่ง คือ ตำรวจมีบทบาททาง
การเมืองคือสอดส่องดูแล และคอยรายงานความ
เคลื่อนไหวให้ทาง คสช.

โดยบทบาทกลุ่มข้าราชการตำรวจมีส่วน
ร่วมในการพัฒนาระบบการเมืองการปกครองใน
ระบอบประชาธิปไตยของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่ง
จะต้องมีหน้าที่รักษากฎหมายและพบปะกับ
ประชาชนโดยทั่วไปในสังคมอยู่ตลอดเวลา มีการ
ปฏิบัติหน้าที่อย่างไรในยุคคณะรักษาความสงบ
แห่งชาติ พบว่า กลุ่มข้าราชการตำรวจชั้นประทวน
ส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาระบบทาง
การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทาง
ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนจะได้รับมอบหมาย

ให้ความปลอดภัย ของหน่วยเลือกตั้ง เพื่อการ
เลือกตั้งแต่ละหน่วยมีความสงบเรียบร้อย
ประชาชนสามารถมาใช้สิทธิในการเลือกตั้งได้อย่าง
ปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของ Wyatt, D.
K., (2003) ได้อธิบายเกี่ยวกับบทบาท และหน้าที่
ของตำรวจ 1) การป้องกัน (Prevention) เพื่อ
ป้องกันมิให้อาชญากรรมเกิดขึ้น โดยปฏิบัติหน้าที่
ในเชิงรุกด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น งานสายตรวจออก
ตรวจป้องกันภัย งานสืบสวนหาข่าว งานตำรวจ
ชุมชนมวลชนสัมพันธ์ ฯลฯ 2) การปราบปราม
(Suppression) เป็นหน้าที่ ภายหลังจากมี
เหตุการณ์ร้ายหรืออาชญากรรมเกิดขึ้นแล้วในการ
ติดตามจับตัวคนร้ายบรรเทาความเดือดร้อน
เสียหายหรือผลร้ายที่เกิดขึ้นซึ่งการปราบปรามทำ
ได้หลายวิธี เช่น ตั้งแต่การเข้าระงับเหตุทะเลาะ
วิวาทเล็กน้อยก่อนที่จะลุกรามไปมากหรือติดตาม
สืบสวนหรือสอบสวน เพื่อจะสามารถนำผู้กระทำ
ผิดมาลงโทษ ถ้าสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว
เพียงใด ก็จะสร้างความเชื่อมั่นศรัทธา อบอุ่นใจ
ให้กับประชาชนที่มีต่อการทำงานตำรวจมากขึ้น
เท่านั้น 3) คุ้มครองสิทธิของบุคคล (Protection)
เป็นหน้าที่ ให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลมิให้ถูกละเมิด
โดยบุคคลอื่น ต้องเข้าไประงับยับยั้งการกระทำที่
ล่วงละเมิดสร้างความเดือดร้อนเสียหายให้เกิดขึ้น เช่น
การเปิดวิทยุดัง การเผาหญ้า ขยะ ก่อให้เกิดความ
เดือดร้อนให้คนอื่น 4) การให้บริการ (Service) หน้าที่
ให้บริการ เป็นสิ่งส่งเสริม การป้องกันและปราบปราม
อาชญากรรมให้ได้ผลดีสามารถลดเงื่อนไขที่เป็นสาเหตุ อาจ
จะก่อให้เกิดอาชญากรรมหรือเหตุร้าย หรือ ความ
เดือดร้อนเสียหาย ได้ทั้งในทางตรงและทางอ้อม เช่น
การบริการหรือแจ้งข่าวการจราจรบริการ ผากบ้านกับตำรวจ
เมื่อประชาชนไม่อยู่บ้าน ตอบปัญหาเดือดร้อนต่าง ๆ
ทางโทรศัพท์ ฯลฯ

(2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาท
และหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในขณะปฏิบัติ
หน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยในยุคคณะรักษา
ความสงบแห่งชาติ (คสช.) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพล

ต่อการแสดงบทบาทและหน้าที่ของเจ้าหน้าที่
ตำรวจทั้งสามกลุ่ม ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ
ประกาศ คำสั่งต่าง ๆ ที่ คสช.ออกมาบังคับใช้
หลังจากที่ คสช. มีการยึดอำนาจ เช่น การใช้
มาตรา 44 ออกมาบังคับใช้หลังจากมีการยึด
อำนาจ ซึ่งมีผลกระทบต่อผู้ใช้และต้องถูกปฏิบัติซึ่ง
สอดคล้องกับหลักการของ สมณ พรมรส (2552)
กล่าวไว้ว่า สำหรับสถานีตำรวจเป็นหน่วยงานหลัก
ระดับพื้นที่ในการรักษาความเรียบร้อยและ
ให้บริการ โดยมีวัตถุประสงค์ในการป้องกัน
ปราบปรามอาชญากรรมและให้บริการแก่
ประชาชน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าหน้าที่หลักของ
ตำรวจในระดับสถานีตำรวจคือพิทักษ์รับใช้ และ
บริการแก่ประชาชน ซึ่งกองวิชาการกรมตำรวจได้
ทำหนังสือคู่มือระบบวิธีการปฏิบัติงานในสถานี
ตำรวจดังนี้ 1) เน้นการบริการด้านการรักษาความ
สงบสุขของประชาชนในแง่การป้องกัน
อาชญากรรมโดยตรงให้มากที่สุด 2) เน้นให้ผู้มี
ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานสูงสามารถ
ให้บริการโดยตรงต่อประชาชนได้นาน 3) เน้นให้
ผู้ปฏิบัติงานมีขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบที่
ชัดเจนเหมาะสม 4) เน้นให้มีการกำหนด
ค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับหน้าที่ความรับผิดชอบ
5) เน้นให้ผู้ปฏิบัติงานนี้ระยะเวลาในการ
ปฏิบัติงานและเวลาพักผ่อนตามมาตรฐานสากล
หรือใกล้เคียงมาตรฐานสากล 6) เน้นให้ผู้ปฏิบัติ
หน้าที่มีคุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถ ความ
ชำนาญงาน ที่เหมาะสมตามลักษณะงานที่แตกต่าง
กันในการปฏิบัติหน้าที่ 7) เน้นให้มีการจัดวัสดุ
อุปกรณ์ให้เหมาะสมและเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน

(3) ผลกระทบทางการเมืองหลังจากมีการ
ยึดอำนาจของ คสช. ที่มีผลต่อองค์กรตำรวจพบว่า
ผลกระทบทางการเมืองหลังจาก คสช.เข้ามา
บริหารประเทศ มีผลกระทบต่อองค์กรตำรวจอย่าง
มาก โดย คสช.ได้ออกประกาศ คำสั่ง คสช.มา
หลายฉบับ ซึ่งมีบางฉบับที่กระทบต่อองค์กรตำรวจ
ดังนี้ คือ

3.1 ผลกระทบในระยะสั้น ด้านการ
บริหารงานบุคคล หลักเกณฑ์การแต่งตั้งข้าราชการ
ตำรวจ การปรับโครงสร้างตำรวจ มีการแก้ไข
เพิ่มเติม พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติ 2547 ซึ่งเป็น
กฎหมายแม่บทในการบริหารบุคคลของตำรวจ
และสิ่งที่มีผลกระทบกับสายงานสอบสวนมากที่สุด
คือ คำสั่ง คสช.ที่ให้มีการทบทวนงานสอบสวน
ส่งผลกระทบในการบริหารงานบุคคลของฝ่าย
สอบสวนเป็นอย่างมาก ทำให้ขาดแคลนพนักงาน
สอบสวนตามสถานีตำรวจต่าง ๆ 1) ด้านการ
ปฏิบัติหน้าที่ การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ มีภาระ
งานมากขึ้น และต้องมีการบังคับใช้กฎหมายอย่าง
เคร่งครัด นอกจากนั้นยังมีกฎหมาย ระเบียบการ
ปฏิบัติหน้าที่ และคำสั่งของ คสช.ประกาศออกมา
บังคับใช้ เช่น ประกาศ เรื่อง ห้ามชุมนุมทาง
การเมือง 2) ด้านงบประมาณ หลังจาก คสช.ยึด
อำนาจเข้าบริหารประเทศ มีการจัดสรร
งบประมาณให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติน้อยลง
และจำกัด ซึ่งไม่สัมพันธ์กับปริมาณงานที่
รับผิดชอบทำให้เกิดปัญหามากมาย รวมถึง
ผลกระทบต่อขวัญกำลังใจของข้าราชการตำรวจ
ทุกระดับชั้นด้วย

3.2 ผลกระทบในระยะยาว หลังจาก
คสช.ยึดอำนาจการปกครอง มีเป้าหมายในการ
ปฏิรูปโครงสร้างของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดย
ตั้งแต่ตรากฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
พ.ศ. 2560 โดยมีโจทย์ที่ต้องแก้ไขคือ แก้ปัญหา
ความทุกข์ของประชาชน ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติ
หน้าที่ของตำรวจ ที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่สมบูรณ์
แก้ปัญหาทุกข์ของตำรวจที่มีความรู้ ความสามารถ
ปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์สุจริต แต่ไม่สามารถมี
ความเจริญก้าวหน้าในชีวิตราชการ ยังมีการใช้
ระบบอุปถัมภ์ เล่นพรรคเล่นพวก ข้ามอาวุโส คณะ
ปฏิรูปได้เริ่มวางกรอบโครงสร้างของสำนักงาน
ตำรวจแห่งชาติ (สตช.) มีการกำหนดกรอบความ
พร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ ทั้งอุปกรณ์
ต่าง ๆ รายได้ และกรอบด้านอื่น ๆ มีผลกระทบต่อ
องค์กรตำรวจทั้งในด้าน การบริหารงานบุคคล การ

ปฏิบัติหน้าที่ และ ด้านงบประมาณ อย่าง
หลีกเลี่ยงไม่ได้

หน่วยงานทางทหารให้มีการบริหารประเทศเพื่อ
การเลือกตั้งครั้งใหม่

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาเกี่ยวกับบทบาททาง
การเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจ: กรณีศึกษา
การเมืองการปกครอง ในยุคคณะรักษาความสงบ
แห่งชาติ (คสช.) ทำให้ทราบว่า บทบาททาง
การเมืองของตำรวจ คณะที่ คสช. ทำการยึด
อำนาจจากรัฐบาลการจากเลือกตั้ง

2. จากการศึกษาเกี่ยวกับบทบาททาง
การเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจ: กรณีศึกษา
การเมืองการปกครองในยุคคณะรักษาความสงบ
แห่งชาติ (คสช.) ทำให้ทราบว่าเมื่อมีการ
รัฐประหารยึดอำนาจการปกครองจากรัฐบาลแล้ว
ตำรวจเป็นเพียงหน่วยงานที่คอยสนับสนุน

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. จากการศึกษาเกี่ยวกับบทบาททาง
การเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจ: กรณีศึกษา
การเมืองการปกครองในยุคคณะรักษาความสงบ
แห่งชาติ (คสช.) ครั้งหน้าควรจะศึกษาเกี่ยวกับการ
บริหารของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ กับการ
ปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ

2. จากการศึกษาเกี่ยวกับบทบาททาง
การเมืองของเจ้าหน้าที่ตำรวจ: กรณีศึกษา
การเมืองการปกครองในยุคคณะรักษาความสงบ
แห่งชาติ (คสช.) ครั้งหน้าควรจะศึกษาเกี่ยวกับ
บทบาททางการเมืองของข้าราชการตำรวจ
หลังจาก คสช. หมดวาระการการบริหารประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ ปาลี. (2554). *การมีส่วนร่วมบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของเกษตรกรในพื้นที่ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- กวี คำพลับ. (2555). *การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนสันติสุข ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในอำเภอนี้แม่แก่น จังหวัดปัตตานี*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เจษฎา พันธุ์แก้ว. (2556). *บทบาทของตำรวจต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทวีศักดิ์ ตูจันดา. (2554). *บทบาทของรัฐสภาไทยในการควบคุมธรรมาภิบาลของตำรวจ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประกาศ คสช.ฉบับที่ 88/2557 เรื่อง แก้ไขฯ พ.ร.บ.ตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547
- ประกาศ คสช.ที่ 89/2557 เรื่อง หลักเกณฑ์การแต่งตั้งข้าราชการตำรวจ
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525
- พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ 2547
- พลตำรวจสันธรรณ ชยมนต์ (2558) .*ภาวะผู้นำของผู้บัญชาการตำรวจนครบาลต่อการจัดการแก้ไขเหตุความไม่สงบอันเนื่องจากการฉ้อโกงทางการเมืองในช่วง พ.ศ.2548-2555*
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พ.ศ. 2560
- วิศิษฐ์ มะอักษร. (2550). *การพัฒนาบทบาทของตำรวจในการป้องกันอาชญากรรมเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุภณัฐ สิริพันธ์. (2552). *บทบาทข้าราชการฝ่ายปกครองในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดยะลา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมณ พรหมรส. (2552). *Road map :การพัฒนาตำรวจไทยให้เป็นที่ยอมรับ ศรัทธา เชื่อมั่น จากประชาชนและสังคม*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.

สมพงษ์ แจ่มเร็ว. (2545). บทบาทของตำรวจสันติบาลในประวัติศาสตร์การเมืองไทย พ.ศ. 2475-2500.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Linton. (1978). Centrality in social networks conceptual clarification. *Social networks*, 1(3), 215-239.

Riggs, F. W. (1967). *The theory of political development. Contemporary political analysis*, 317-349.

Wyatt, D. K. (2003). *Thailand: A short history*. Yale University Press.